A nighttime photograph of a city skyline with several tall skyscrapers illuminated with blue and white lights. The sky is dark, and the lights from the buildings create a bokeh effect in the background. The image is partially obscured by a white rounded rectangle containing text.

Иқтисодий ўсишга, аввало, рақобатдош
саноат занжирларини яратиш ҳамда бундай
лойиҳаларга инвестицияларни кўпайтириш
орқали эришилади.

Ш. Мирзиёев
Ўзбекистон Республикаси Президенти

Лойиҳа ташкилотчиси:

“Ўзсаноатқурилишбанк” АТБ

Тузувчи:

“ЎзқурилишматериалЛИТИ” МЧЖ илмий-тадқиқот ва инжиниринг маркази.

Тақризчилар:

М.У.Каримов – ТКТТИИ илмий ишлар бўйича директор ўринбосари, т.ф.д., к.и.х.

А.Л.Кувондиқов - “ЎзқурилишматериалЛИТИ” МЧЖ илмий-тадқиқот ва инжиниринг маркази директори ўринбосари.

Ушбу қўлланма

“Ўзсаноатқурилишбанк” АТБ туҳфаси ҳисобланади.

© “Ўзсаноатқурилишбанк” АТБ – 2021

© “ЎзқурилишматериалЛИТИ” МЧЖ – 2021

Ушбу қўлланма «Ўзсаноатқурилишбанк» АТБ, «Ўзсаноатқурилишматериаллари» уюшмаси, ҳамда «ЎзқурилишматериалЛИТИ» МЧЖ илмий-тадқиқот ва инжиниринг маркази томонидан фиброцемент плиталар ишлаб чиқаришни ташкил этиш ниятидаги тадбиркорлар учун амалий-услубий қўлланма мақсадида яратилди.

Амалий-услубий қўлланмадан фойдаланиб фиброцемент плиталар ишлаб чиқариш ҳақида умумий маълумот олиш, керакли хом

ашё турлари, мавжуд заҳиралар, ишлаб чиқариш технологиялари, сифат, меъёрий хужжатлар, ўлчов воситалари, иқтисодий самарадорлик кўрсаткичлари, экологик меъёрлар ва атроф муҳитга таъсири, техника хавфсизлиги, саноат санитария қоидалари, тадбиркорликни рўйхатдан ўтказиш ҳамда тижорат банкларидан кредит олиш тартиблари келтирилган.

Ушбу қўлланмадан фойдаланиб ўз бизнесингизни бошланг!

Сизга ёрдам берганимиздан миннатдормиз!

МУНДАРИЖА

Кириш	6
I. Фиброцемент плиталар ишлаб чиқариш ҳақида умумий маълумот	12
1.1 Республикада фиброцемент плиталар ишлаб чиқариш истиқболлари ва жаҳон тажрибаси	14
1.2 Фиброцемент плиталар ўлчамлари, физик-механик кўрсаткичлари	18
1.3 Афзалликлари	20
1.4 Ишлаб чиқариш ҳолати рақамларда	24

II. Хом ашё турлари ва мавжуд заҳиралар	26	VI. Экологик меъёрлар ва атроф муҳитга таъсири	54
2.1 Хом ашё турлари	28	6.1 Экологик меъёрлар ва тартибга солувчи ҳужжатлар	56
2.2 Республика худудларида мавжуд хом ашё заҳиралари	32	6.2 Экологик ҳужжатларни расмийлаштириш	60
III. Ишлаб чиқариш технологиялари	36	VII. Меҳнатни муҳофаза қилиш	62
IV. Сифат, меъёрий ҳужжатлар ва ўлчов воситалари	40	7.1 Техника хавфсизлиги ва саноат санитария қоидалари	64
4.1 Стандарт ва сифат кўрсаткичлари	42	VIII. Тадбиркорлик субъектларини интернет тармоғи орқали давлат рўйхатидан ўтказиш механизми	70
4.2 Мувофиқлик сертификати ва уни online тарзда расмийлаштириш	46	IX. Янги ташкил этилган тадбиркорлик субъектларини молиялаштириш тартиби	72
4.3 Ўлчов воситалари ва уларни қиёслов кўриги	48	Фойдаланилган адабиётлар	74
V. Самарадорлик кўрсаткичлари	50		

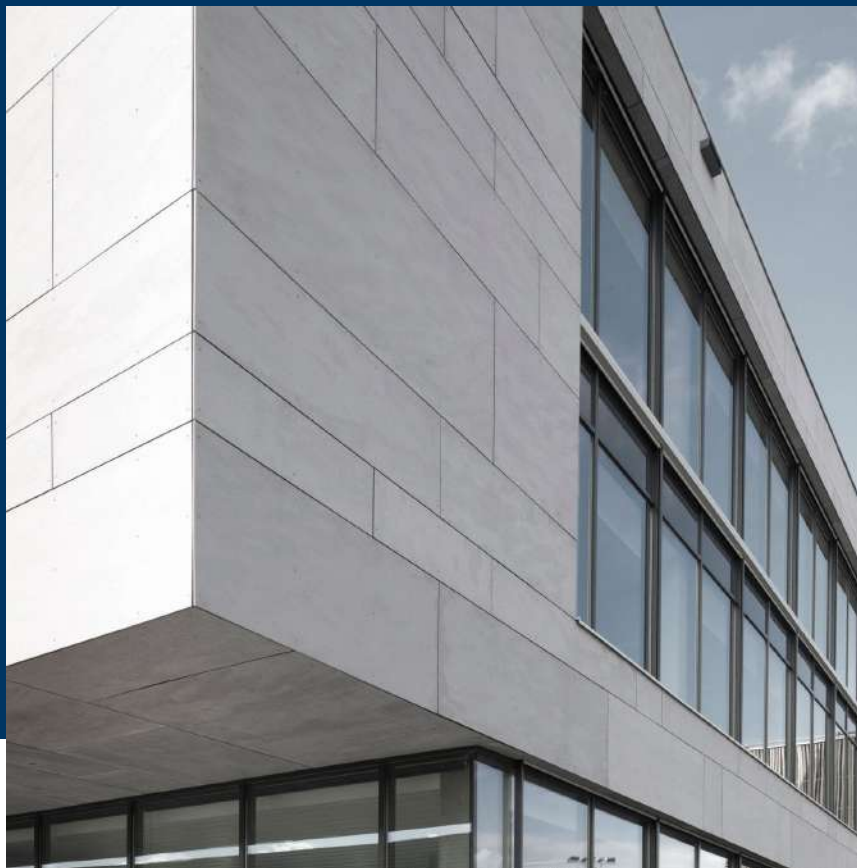

КИРИШ

Маълумки ҳозирги кунда аҳолини арзон турар-жойлар билан таъминлаш, ижтимоий соҳа объектлари, нотурар жойлар учун сифатли, арзон, замонавий қурилиш материаллари билан таъминлаш давр талабидир. Қурилиш ишлари

қийматининг 55-60 фоизини қурилиш материаллари ташкил этишини, замонавий архитектура янги сифатли, арзон, енгил, янги инновацион қурилиш материалларини талаб этишини инобатга олинса, қурилиш материаллари ишлаб чиқариш

соҳасининг тараққиёти аҳамиятини ҳис қилиш қийин эмас.

Сўнгги йилларда дунёда қурилиш жараёнида энергия тежамкор, инновацион қурилиш материалларидан фойдаланиш, бино-иншоотларнинг таннархи арзон бўлиши ҳамда қурилиш ишларининг тез фурсатда, сифатли амалга оширишда муҳим омил бўлиб хизмат қилмоқда.

Бугунги кунда юртимизнинг қай гўшасига қараманг, қурилиш жараёнига кўзимиз

тушади. Ўзбекистонда сўнгги йилларда барча соҳалар каби қурилиш соҳасини ривожлантиришга ҳам алоҳида эътибор берилмоқда. Тизимни янада такомиллаштиришга қаратилган ҳукумат ва давлат раҳбарининг фармон ҳамда қарорлари, қабул қилинган давлат дастурлари, улар ижросини таъминлаш, тармоқда ислохотлар самарадорлигини ошириш бўйича олиб борилаётган тadbирлар натижасида бунёдкор-

лик кўламлари тобора кенгайиб бормоқда. Бу эса, албатта мамлакат ривож учун катта аҳамиятга эга ва бундай ривожланишга катта маблағ талаб этилади. Бунинг учун эса замонавий, сифатли, энергия тежамкор, қайта тикланувчи ва бир сўз билан айтганда албатта арзон қурилиш материалларидан фойдаланиш давр талабидир. Шундай қулай қурилиш маҳсулотлардан бири - бу фиброцемент плиталаридир. Муболағасиз, барча соҳаларда, биринчи навбатда, уй-жой қурилишида, улар фаол жорий этилмоқда. Қурилиш ишларида фиброцемент плита ва панеллар замонавий меъморларнинг турли хил лойиҳаларида ўз ўрнини топиб бормоқда.

Қурилиш материаллари ва буюмларининг энергия тежамкор, арзон, сифатлилиги, турли нурлар таъсирига бардошлилиги, юқори даражадаги экологик тозаллиги, ўрнатишнинг (ишлатишнинг, тозалашнинг) осонлиги, эстетик жозибadorлиги қисқа қилиб айтганда, жаҳон стандартлари талабларига тў-

лиқ мос келиши кўзатилмоқда. Республикамизда қурилиш материаллари саноатида рақобатбардош маҳсулотларни ишлаб чиқариш ҳажмини ошириш ва экспорт қилиш бўйича барқарор ўсиш суратларини таъминлаш, шунингдек, корхоналарни модернизация қилиш, техник ва технологик янгилашга қаратилган тизимли ишлар амалга оширилмоқда.

Ривожланган давлатларда фиброцемент плита ишлаб

чиқариш кенг оммалашган бўлиб, мамлакатимизда ҳам ушбу қурилиш материалларини ишлаб чиқаришни кенг йўлга қўйиш, бу йўналишда жаҳон тажрибасини қўллашга алоҳида эътибор бериб келинмоқда.

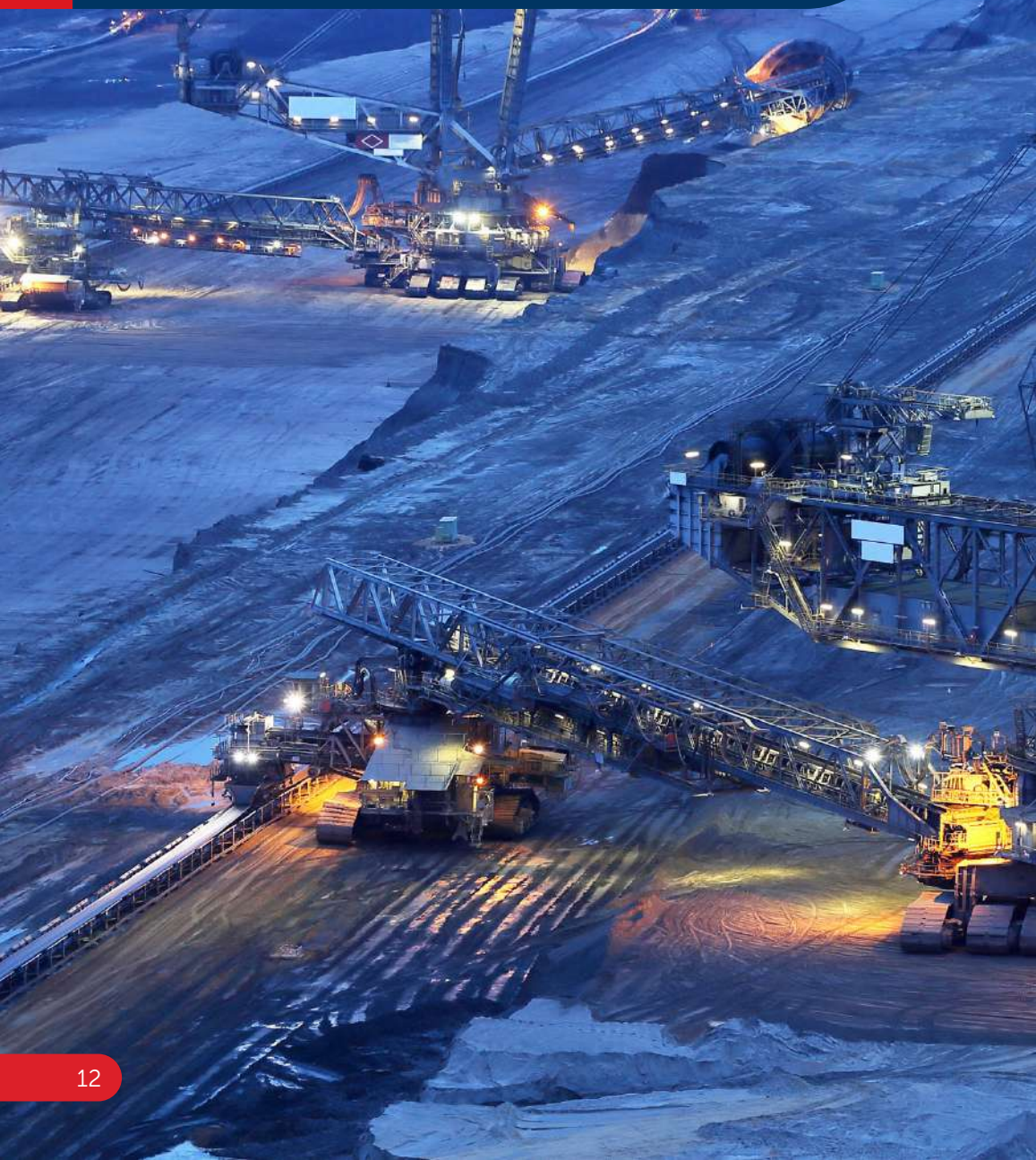
Ҳозирги кунда бутун дунёда бино ва иншоотлар инновацион, янги турдаги қурилиш материалларини қўллаш орқали сифатли, ҳар томонлама қулай, энергия тежамкор тарзда бунёд этилмоқда. Мамлакатимиз-

да ҳам бу борада жаҳон тажрибаси қўлланилмоқда. Бино ва иншоотларни барпо этишда фиброцемент плиталарни қўллаш бўйича меъёрий-норматив ҳужжатлар ишлаб чиқилган.

Нафақат маҳаллий, балки жаҳон бозорини ушбу турдаги маҳсулотлар билан таъминлаш, ушбу йўналишда янги санат корхоналарини барпо этиш мақсадида қўплаб йирик инвестиция лойиҳалари амалга оширилмоқда.

I. ФИБРОЦЕМЕНТ ПЛИТАЛАР ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ҲАҚИДА УМУМИЙ МАЪЛУМОТ

1.1 Республикада фиброцемент плиталар ишлаб чиқариш истиқболлари ва жаҳон тажрибаси

Фиброцемент - цемент, минерал тўлдирувчилар, мустаҳкамловчи толалар ва кимёвий қўшимчалар (қотирувчилар, пластификаторлар) дан иборат композицион қурилиш материали ҳисобланади. Мақсадга қараб, плита ёки панеллар шаклида тақдим этиладиган сунъий тош тури - деб ҳам ҳисоблаш мумкин. Фиброцемент мустаҳкамлик ва эгилувчан-мослашувчанлиги билан тавсифланади. Одатда девор панеллари ва плиталари ишлаб чиқариш, пардозлаш материаллари ишлаб чиқариш учун ишлатилади. Ундан фойдаланиш бўйича ҳеч қандай чекловлар йўқ.

Фиброцемент олиш учун дастлабки ҳаракатлар австриялик Людвиг Гасек томонидан XIX аср охирида темир-цемент асосидаги маҳсулот олишдан бошланган.

Фиброцемент плиталари фуқаролик, ҳарбий ва саноат қурилиши соҳасида, архитектура, мебель ишлаб чиқариш,

биноларни ички таъмирлашда ҳам қўлланиб келинмоқда. Ушбу материалнинг қўлланиш доираси доимий равишда кенгайиб бормоқда ва ҳозирги кунда у нафақат қурувчи ҳамда меъморлар, балки дизайнерлар, ҳайкалтарошлар, рассомлар томонидан ҳам қўлланилмоқда.

Ҳар хил қалинликдаги ва ўлчамдаги (катта ва кичик) фиброцемент плиталари ички безатиш, шу жумладан намлиги юқори бўлган (ҳаммом, сузиш Ҳавзалари) ва ёнғин хавфи (сауналар) юқори бўлган жойларни энг юқори даражада пардозлаш учун қопламалар сифатида ишлатилади.

Фиброцемент плиталари ўзининг "нафас олиш" кўрсаткичлари туфайли тиббиёт, фармацевтика муассасалари, таълим ва маданий муассасалар биноларининг ташқи ва ички деворларини безаш учун фойдаланишга учун рухсат этилади.

Қурилишда фиброцемент плиталаридан ҳаво-шамол-

латиш тизимларининг фасад қисмларини қоплашда энг кўп фойдаланилади. Фиброцемент плиталари замонавий кўри-нишга эга, турли хил ранглар ва тўқималардан ташқи ҳамда ички пардозлаш ишларида тў-лиқ фойдаланиш эркинлигини таъминлайди.

Бугунги кунда республика-мизда фиброцемент плиталари ишлаб чиқариш ва уни сотиш бозори ўз ривожланишининг дастлабки босқичида. Мам-лакатимизда фиброцемент плиталаридан уй-жой қурили-шида фойдаланиш ривожлан-ган мамлакатларга нисбатан пастлиги, ушбу маҳсулот бо-зорининг ўсиш кўрсаткичлари истиқболли эканлигини кўрса-тади.

Ҳозирда мамлакатимизда **“Ecoplit” МЧЖ** (ишлаб чиқариш

қуввати кунига 9000 м² ни таш-кил этади) ва бошқа бир қатор ишлаб чиқариш корхоналар то-монидан фиброцемент плита-лари ишлаб чиқарилмоқда.

Япониянинг КМЕW ишлаб чиқарувчиси томонидан 40 йилдан ортиқ вақт давомида фиброцемент плиталари ишлаб чиқариб келинмоқда. КМЕW томонидан ишлаб чиқарилган плиталарнинг асосий афзал-лиги шундаки, ушбу плиталар ўз-ўзини тозалаш хусусиятига эга.

Konoshima фиброцемент плиталари Японияда ишлаб чиқарилган замонавий нано-материал ҳисобланади. Нано-технологияларни ишлаб чиқа-ришга жорий этиш туфайли фиброцементнинг сифат хусу-сиятлари сезиларли даражада ошди.

1.2 Фиброцемент плиталар ўлчамлари, физик-механик кўрсаткичлари

Фиброцемент

плиталарининг хусусиятлари:

- Қалинлиги 7 мм дан 20 мм гача;
- 1 м² фиброцемент плиталарининг оғирлиги 13 кг дан 20 кг гача;
- Ультрабинафша нурларига қаршилиқ;
- Фойдаланиш муддати 20 йилдан ортиқ;
- Сувнинг шимилиш даражаси 10 фоизгача;
- Фиброцемент плиталари ёнмайди;
- Панелларнинг узунлиги ва кенлиги 0,45 м дан 3,5 м гача;

- Юқори ва паст ҳароратга чидамлилиқ: -60 °С дан + 80 °С гача;

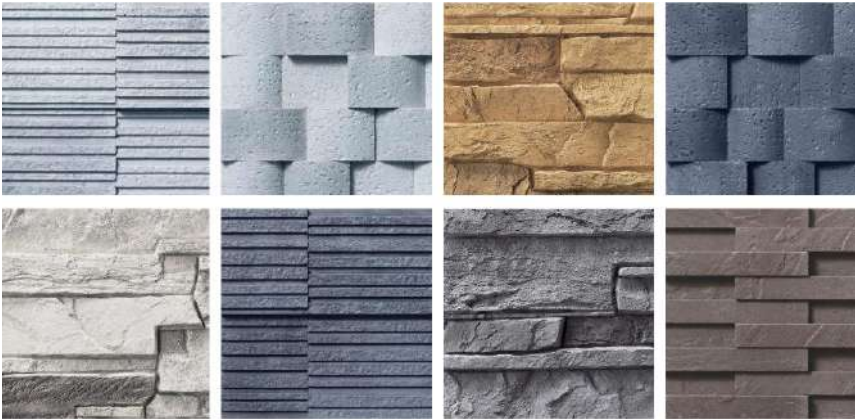
- Зичлиги: 1650 кг/м³;

- Панелларнинг эгилишдаги мустаҳкамлиги: камида 21,5 МПа;

- Иқлим омилларининг агрессив таъсирига чидамлилиқ: 90 цикл;

- Совуққа чидамлилиқ: камида 150 цикл.

Қалинлиги 8 мм, ўлчамлари 1.2x1.5, 1.5x3, шунингдек 1.5x3.6 бўлган фиброцемент плиталари истемолчилар орасида жуда машхур.

1.3 Афзалликлари

Барча қурилиш материалларида бўлгани каби фиброцемент плиталари ҳам бир қатор афзалликларга эга.

АФЗАЛЛИКЛАРИ

1. Ёнғинга чидамлилиқ.

Фиброцемент плиталари юқори ҳарорат туфайли ёнмайди. Шу туфайли улар ёнғинга чидамли қурилиш материаллари қаторига киритилган.

2. Экологик тоза. Фибро-

цемент плиталари ишлаб чиқаришда ўзидан токсик захарли, шунингдек инсон саломатлигига хавф соладиган зарарли моддалар чиқарадиган хом ашёлар ишлатилмайди.

3. Ўрнатишнинг осонлиги.

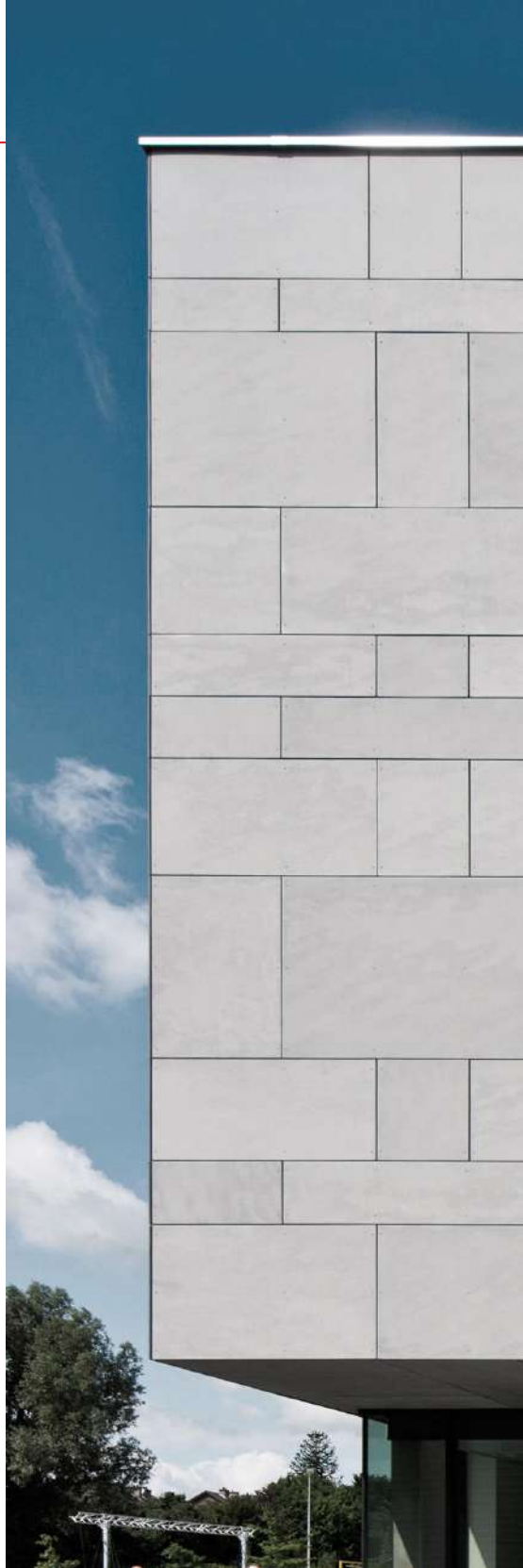
Фиброцемент плиталарини ўрнатиш мутахассисдан махсус кўникмалар талаб қилмайди. Ишлаб чиқарувчи томонидан тайёрланган ўрнатиш бўйича қўлланма асосида бемалол

фиброцемент плиталарини белгиланган жойларга ўрнатиш мумкин.

4. Универсаллиги. Фиброцемент плиталари универсал материал ҳисобланади, чунки улар нафақат фасад учун, балки бинонинг ички қисмларини яратиш учун ҳам ишлатилади, шунингдек плиталар декоратив функцияга эга.

5. Фойдаланиш муддати. Фиброцемент плиталарининг фойдаланиш муддати ўртача 20 йилни ташкил этади.

1.4 Ишлаб чиқариш ҳолати рақамларда

2021 йилда республикада барча турдаги қурилиш материаллари ишлаб чиқариш кўрсаткичи 24,2 трлн сўмни, 2026 йилда эса 41,5 трлн сўмни ташкил этиши режалаштирилган. Экспорт эса 2021 йилда 270 млн АҚШ доллари, 2026 йилга келиб эса 505 млн АҚШ долларига етказилиши прогноз қилинмоқда.

Шу билан бирга, соҳага жалб этилаётган инвестициялар миқдори 2021 йилда 1 610,0 млн АҚШ доллари, 2026 йилда 2 250,0 млн АҚШ долларини, маҳаллийлаштириш кўрсаткичлари эса 2021 йилда 905,1 млрд сўмни, 2026 йилга келиб эса 1 550,0 млрд сўмни ташкил этиши кутилмоқда.

II. ХОМ АШЁ ТУРЛАРИ ВА МАВЖУД ЗАҲИРАЛАР

2.1 Хом ашё турлари

Фиброцемент плиталари ишлаб чиқаришда қуйидаги компонентлар қўлланилади: Целлюлоза, портландцемент, қум ва техник сув ва стабилизаторлар.

Целлюлоза. Целлюлоза, асосан пахта толаси (97—98%), ёғочда (40—50%, қуруқ модда ҳисобида), каноп поя толаси, бир йиллик ўсимлик поялари (қамиш, маккажўхори, бошоқли ўсимлик, кунгабоқар) да 30—40 фоиз бўлади. Тоза ҳолдаги целлюлоза таъмсиз, толасимон оқ модда.

Целлюлоза табиий матери-

аллардан целлюлоза бўлмаган компонентларни парчаловчи ёки эритувчи реагентлар таъсир эттириб ажратиб олинади. Целлюлозани ажратиб олиш усули ўсимлик материалнинг таркиби ва тузилишига боғлиқ. Пахта толасидан целлюлозани олишда юмшоқ усул қўлланади.

Целлюлозани ёғочдан ажратиб олишда мураккаб ишлов бериш усули ёғочни сульфитли ёки сульфатли қайнатиш усули қўлланади. Сульфатли қайнатиш усули юқори сифатли қоғоз ва картон тайёрлашда, сульфатли қайнатиш усули эса

букламали (гофрирли) картон, қоп қоғози тайёрлашда қўлланади.

Портландцемент сувга чидамли боғловчи модда, қурилиш материали. Таркиби асосан кальций силикатлардан иборат. Цементнинг энг кенг тарақалган тури ҳисобланади. Клинкер ва гипс (3—7 фоиз) аралашмасини жуда майин тарзда туйиш усули билан олинади. Аралашмага маълум миқдорда (10—15 фаол) фаол минерал модда аралаштирилиши ҳам мумкин. Таркиби, хоссалари ва қўлланиш соҳаларига кўра, портландцемент оддий, тез қотувчан, гидрофоб, сульфатга бардошли, оқ рангли, асбестцемент маҳсулотлари ишлаб чиқаришда ишлатиладиган ва бошқаларга бўлинади. Портландцементнинг таркиби ва сифати асосан клинкернинг таркиби ва унинг қанчалик майин туйилганлигига боғлиқ. Унинг энг муҳим хоссаси сув билан

таъсирлашганда қотиш хусусиятидир. Бу хусусияти марка билан белгиланади, Ўзбекистонда ишлаб чиқариладиган портландцементнинг маркази 300 дан 600 гача (марка қанча юқори бўлса, материал шунча сифатли ҳисобланади).

Қум — бир-бири билан бирлашмайдиган, майда заррачалардан ташкил топган чўкинди тоғ жинси. Тоғ жинсларининг майда бўлакча (парча) лари ва турли минералларнинг думалоқ ва қиррали заррачаларидан таркиб топган.

Пайдо бўлиш шароитларига кўра қум дарё, кўл, денгиз, флювиогляциал, элювиал, пролювиал қумларга бўлинади. Одатда, қумнинг ўлчами 0,05 мм дан 2 мм гача бўлади. Улар майда доначали (0,1—0,25 мм), ўрта доначали (0,25—0,5 мм), йирик доначали (0,5—1 мм) ва жуда йирик доначалидир (1—2 мм). Қум минералогик таркибига кўра, кварцли, глауконит-кварцли,

дала шпати-кварцли ва бошқа турларга бўлинади. Таркибий қисмига қараб, бир минералли (олигомикт) ва кўп минералли (полимикт) қумларга бўлинади. Қум конлари кенг тарқалган. Қумда олтин, платина, олмос, сапфир, рубин, циркон, рутил, титанит, ильменит ва бошқа кўпгина қимматбаҳо минераллар мавжуд. Бу минералларнинг

бир қисми фойдали қазилма сифатида ажратиб олинади. Табиий ва сунъий (тоғ жинсларини майдалаш йўли билан олинadиган) қумдан қурилишда ва қурилиш материаллари ишлаб чиқаришда, кварцли қумдан шиша, чинни, фаянс, қурилиш керамикаси ишлаб чиқаришда ҳамда қуйма шакллар яшашда хом ашё сифатида фойдаланилади.

2.2 Республика худудларида мавжуд хом ашё заҳиралари

Республикаимизда цемент ишлаб чиқариш бўйича қатор тизимли ишлар йўлга қўйилган. Ҳозирги кунда ушбу турдаги ишлаб чиқариш билан 30 га яқин ихтисослашган корхона шуғулланмоқда.

Асосий йирик цемент ишлаб чиқарувчилар - «Қизилкумцемент», «Оҳангаронцемент», «Қувасойцемент», «Бекабодце-

мент» ва "Олмалик кон-металлургия комбинати" акциядорлик жамиятларидир.

2020-2022 йилларда яна 10 та янги цемент ишлаб чиқариш заводларини ишга туширишни режалаштирмоқда. Бу заводлар Қорақалпоғистон Республикаси, Жиззах, Қашқадарё, Сурхондарё, Тошкент, Андижон, Фарғона ва Наманган вилоятларидадир.

Корхона номи	Ўлчов бирлиги	Цемент		
		2020 й	2019 й.	ўсиш суратлари
«Қизилкумцемент» АЖ	минг. тонна.	3 686	3 636,0	101,5
«Оҳангаронцемент» АЖ	минг. тонна.	1 612,7	1 885,7	85,5
«Қувасойцемент» АЖ	минг. тонна.	859,6	980,1	87,7
«Бекабодцемент» АЖ	минг. тонна.	1 158	1 149,9	100,7
Шерабад цемент заводи (ОКМК)	минг. тонна.	1 175,6	1 078	78,4
Жиззах цемент заводи (ОКМК)	минг. тонна	923,2	928,5	95,7
Шу жумладан оқ цемент	минг. тонна	39,9	33,55	118,9
Бошқа корхоналар	минг. тонна.	3 122,3	1 332,3	234,4
Жами:	минг. тонна	12 537,4	10 990,5	114

Республика бўйича 2020 йилда жами цемент ишлаб чиқариш ҳажми 12 537,4 минг тоннани ташкил этиб, 2019 йилга нисбатан 114,1 фоизга ўсиш таъминланган.

Республикада илмуриал қурилишни кенг тараққиёт этиши учун маҳаллий хом ашё ресурслари асосида норуа қурилиш материалларини ишлаб чиқариш кенг йўлга қўйилган.

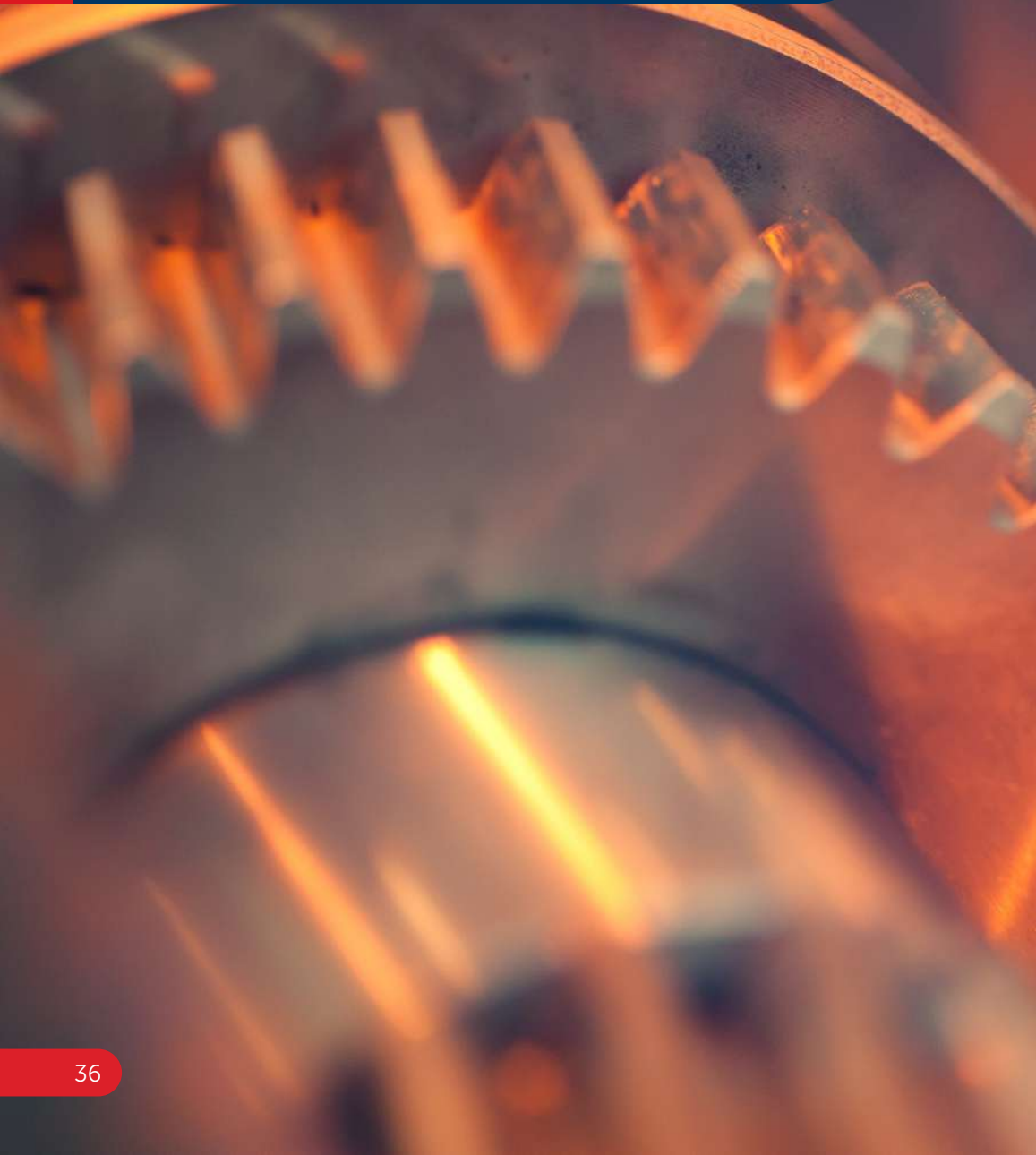
Шунингдек, республикада илмуриаллариди ҳам қурилиш индустриясида зарур бўлган норуа қурилиш материалларини ишлаб чиқариш учун хом ашё захиралар жуда кўп миқдорда. Яъни, қурилиш материалларини ишлаб чиқариш саноатининг хом ашё базаси яратилган бўлиб, жами **526 тадан кўпроқ карьерларда** геологик қидирув

ишлари бажарилган, шу жумладан, 27 та цемент, 200 та ғишт, 14 та керамзит хом ашёси, 75 та кум-шағалли материаллар, 44 та қурилишбоп тошлар, 25 та оҳак ишлаб чиқариш учун, 25 та бетон ва силикат буюмлар ишлаб чиқариш, 11 та гипс ва ганч, 3 та минерал бўёқлар ишлаб чиқариш учун, 5 та шиша хом ашёси ва ҳоказолар.

2021 йилда Қашқадарё ва Самарқанд вилоятларида кум, шағал ишлаб чиқарувчи 4 та корхона ташкил қилинди, “Рисминг Стар” МЧЖ (йилига 15,6 минг м³, Қашқадарё вил.), “Ҳожи Абдурашид ишлаб чиқариш ва таъминот” ХК (йилига 40 минг м³, Қашқадарё вил.), “Бек Мада қурилиш” ХК (йилига 35 минг м³, Тошкент вил.), “Файз-С” ХК (йилига 20 минг м³, Самарқанд вил).

III. ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ

Фиброцемент плиталари ишлаб чиқариш технологияси осон. Технологик жараён юқори ҳарорат ва юқори босимда автоклавлаш орқали бир неча босқичда амалга оширилади.

1-босқич. Фиброцемент плиталари тайёрлашда целлюлоза, қум ва цемент каби хом ашёлардан фойдаланилади. Барча компонентлар аниқ миқдор ва олдиндан белгилаб олинган рецептга кўра бир ҳил толали аралашма олингунча аралаштирилади. Целлюлоза толалари фиброцемент плиталари тузилишини катталаштириш учун хизмат қилади.

2-босқич. Плиталарнинг ҳосил бўлиши. Аралашма қолиплаш барабанидан ўтади,

шундан кейин у деярли якуний кўринишга эга бўлади.

3-босқич. Юқори босим остида пресслаш. Хом ашё юқори босим остида сиқилади, натижада бир жинсли массага эга плиталар тайёрланади.

4-босқич. Автоклавлаш. 3-босқичдан чиққан плиталар автоклавга киритилади. Автоклав жараёнида плиталар қаттиқлашади ва стандарт талабларида келтирилган мустақамликка эришади.

Фиброцемент плиталари ишлаб чиқариш технологик линиясининг ҳар бир босқичида тегишли мутахассислар ишлаб чиқариш жараёнини назорат қилиб борадилар.

Фиброцемент плиталари ишлаб чиқариш технологик линияларининг дастлабки нархлари.

1. Хитойнинг **Sinopower** компанияси технологик линияси. Дастлабки нархи – 25,02 млрд.сўм.

2. Хитойнинг **Hebei Greens**

Building Material Technology Development Co., Ltd. Компанияси технологик линияси.

Дастлабки нархи – 21,3 млрд.сўм.

Ушбу линия ишга туширилиши натижасида **18-26 нафар янги иш ўрни** яратилиши мумкин.

IV. СИФАТ, МЕЪЕРИЙ ҲУЖЖАТЛАР ВА ЎЛЧОВ ВОСИТАЛАРИ

4.1 Стандарт ва сифат кўрсаткичлари

Ўзбекистон Республикасининг "Стандартлаштириш тўғрисида"ги Қонунига асосан барча маҳсулот ва хизматлар тегишли тартибда стандартлар асосида ишлаб чиқарилиши қатъий белгилаб қўйилган.

Қуйидаги норматив ҳужжатлар орқали фиброцемент плиталари ишлаб чиқариш, уларни сақлаш, хом ашёни танлаш, хом ашё таркибида саноат чиқиндиларидан фойдаланиш тартиби, маҳсулотни ташиш даврий сифат кўрсаткичларини текшириб

бориш каби талаб ва тавсиялар келтирилади.

Ушбу стандартларни Ўзбекистон Республикаси Инвестициялар ва ташқи савдо вазирлиги ҳузуридаги Техник жиҳатдан тартибга солиш агентлигининг Стандартлар институтидан сотиб олиш мумкин.

Бундан ташқари фиброцемент плиталарга хорижда талаб кучли эканлигидан келиб чиқиб, экспорт қилинадиган давлатнинг меъёрий ҳужжатлари асосида ҳам фаолият кўрсатиш мумкин.

Фиброцемент плиталари ишлаб чиқариш учун зарур намунавий стандартлар қуйидагилар:

Стандарт рақами	Стандарт номи
ГОСТ 8462-85	Деворбоп материаллар. Сиқилишда ва эгилишда мустаҳкамликни аниқлаш усуллари
ГОСТ 595-79	Пахтадан целлюлоза. Техник шартлар
ГОСТ 8736-2014	Қурилиш ишлари учун қум. Техник шартлар
ГОСТ 8735-88	Қурилиш ишлари учун қум. Синов усуллари
ГОСТ 30108-94	Қурилиш материаллари ва маҳсулотлари. Табиий радионуклидларнинг ўзига хос самарали фаолиятини аниқлаш
ГОСТ 31108-2016	Умумий қурилиш цементлари. Техник шартлар
ГОСТ 5382-91	Цемент ва цемент ишлаб чиқариш материаллари. Кимёвий анализ усуллари
ГОСТ 30744-2001	Цементлар. Полифракцион қум ёрдамида синов усуллари

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 23 майдаги “Қурилиш материаллари саноатини жадал ривожлантиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”-ги ПҚ-4335-сонли қарорининг 6-илоvasи “2021 йилнинг 31 декабрига қадар давлат томо-

нидан қўллаб-қувватлаш орқали қабул қилинадиган қурилиш материаллари соҳасидаги халқаро стандартлар рўйхати”га мувофиқ 2019 йилда 340 та, 2020 йилда 542 та халқаро стандартлар қабул қилинди, 2021 йилда яна 505 та халқаро стандарт қабул қилиш режалаштирилган.

4.2 Мувофиқлик сертификати ва уни online тарзда расмийлаштириш

Жараён оддий ва унда инсон омили иштироки камайтирилган. Фиброцемент плиталари учун мувофиқлик сертификатини масофадан туриб олиш мумкин. Бунда Сиз **singlewindow.uz** электрон платформасига кирасиз, **ари-за тақдим этиш** тугмачасини босган ҳолда ўз маълумотларингизни киритасиз.

Аризангиз кўриб чиқилади ҳамда **3 иш куни ичида** тегишли мутахассислар келиб Сиз ишлаб чиқараётган фиброце-

мент плиталаридан намуналар олади. Маҳсулотни тегишли тартибда лаборатория синовларида текширади, стандарт талабларга жавоб берган тақдирда Сизга мувофиқлик сертификати берилади.

4.3 Ўлчов воситалари ва уларни қиёслов кўриги

Фиброцемент плиталари ишлаб чиқаришда турли хил ўлчов воситалардан фойдаланилади.

Ушбу ўлчов воситалари фиброцемент плиталарининг сифати, стандарт талабларда белгиланган геометрик ўлчамлардан, оғирликлардан четга чиқмаганлиги каби муҳим факторларни доимий назорат қилиш учун зарур ҳисобланади.

Ушбу ўлчов воситалари Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлигининг 2019 йил 30 июлдаги «Метрология текширувидан ўтказилиши лозим бўлган ўлчов воситалари туркумларининг рўйхатини тасдиқлаш тўғрисида» ги **3174-сонли буйруғига** асосан **Миллий метрология институти томонидан қиёслов кўригидан ўтказилади.**

V. САМАРАДОРЛИК КЎРСАТКИЧЛАРИ

29%

29%

Хом ашё тури	1м ² учун материал сарфи, кг	Нархи, сўм/кг	Шу жумладан 1м ² учун сарф этилган хом ашё, сўм	100 минг м ² учун йиллик харажатлар, сўм
Цемент М400-М500	11.88	725	8 613	861 300 000
Целлюлоза	1.056	11 250	11 880	1 188 000 000
Минерал қўшимчалар	0,264	30 000	7 920	792 000 000
Қум	1,35	55	14.52	1 452 000
Электр энергияси	0.0152 кВт/м ²	450,0	6.84	684 000
Жами:			28 434.36	2 843 436 000
Транспорт харажатлари: (жами харажатларнинг 3,0%)			85 303 080	2 928 739 080
Хом ашёларни сақлаш харажатлари: (жами харажатларнинг 1,0%)			28 434 360	2 871 870 360
Жами (транспорт ва сақлаш харажатлари қўшиб ҳисоблаганда) харажатлар:			113 737 440	2 957 173 440
Ишлаб чиқарувчининг фойдаси: (жами ҳаражатларнинг 30,0%)			887 152 032	3 844 325 472
Умумий:				3 844 325 472

Ушбу нархлар 2021 йил ҳолатига кўра

VI. ЭКОЛОГИК МЕЪЁРЛАР ВА АТРОФ МУҲИТГА ТАЪСИРИ

6.1 Экологик меъёрлар ва тартибга солувчи ҳужжатлар

Экология – тирик жонзотларнинг яшаш шароити ва уларнинг ўзлари яшаб турган муҳит билан ўзаро мураккаб муносабатлари ва шу асосда туғилган қонуниятларни ўрганеди, инсоннинг табиат билан ўзаро таъсирини энг мақбул тарзда ишлаб чиқаради. Экологик назорат атроф муҳитни муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатлари талаблари бузилишининг олдини олиш, уни аниқлаш ва унга чек қўйишга, табиатни муҳофаза қилиш фаолияти самарадорлигини оширишга қаратилган давлат ва жамоатчилик чора-тадбирлари тизимидир.

Ўзбекистон Республикасининг 1992 йилдаги 9 декабрдаги **«Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида»**ги ҳамда 1996 йил 27 декабрдаги **«Атмосфера ҳавосини муҳофаза қилиш тўғрисида»** Қонунлари табиий муҳит шароитларини сақлашнинг, табиий ресурслардан

оқилона фойдаланишнинг ҳуқуқий, иқтисодий ва ташкилий асосларини белгилаб беради. Қонуннинг мақсади инсон ва табиат ўртасидаги муносабатлар уйғун мувозанатда ривожланишини, экология тизимлари, табиат комплекслари ва айрим объектлар муҳофаза қилинишини таъминлашдан, фуқароларнинг қулай атроф муҳитга эга бўлиш ҳуқуқини кафолатлашдан иборатдир.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 30 октябрдаги “2030 йилгача бўлган даврда Ўзбекистон Республикасининг атроф муҳитни муҳофаза қилиш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-5863-сонли фармониға биноан:

- экологик жиҳатдан энг кам хавф туғдирувчи материаллардан, маҳсулотлардан, ишлаб чиқариш объектлари ва бошқа объектлардан устувор даражада фойдаланиш;

- иқтисодиётни экология-

лаштириш, табиатдан фойдаланишнинг иқтисодий механизmlарини жорий қилиш, экологик жиҳатдан энг кам хавф туғдирувчи материаллар, маҳсулотлардан, ишлаб чиқариш объектлари ва бошқа объектлардан устувор даражада фойдаланиш;

- янгидан фойдаланишга топширилатган ишлаб чиқариш қувватларининг атмосфера ҳавосини ифлослантирувчи стационар манбаларида самардорлиги **99,5 фоиздан** паст бўлмаган чанг ва газларни тўтиб қолувчи қурилмалар қўлланилишини таъминлаш;

- амалдаги ишлаб чиқариш қувватларининг атмосфера ҳавосини ифлослантирувчи стационар манбаларида самардорлиги **95 фоиздан** паст бўлмаган чанг ва газларни тўтиб қолувчи қурилмалар қўлланилишини таъминлаш каби топшириқларидан келиб чиқиб қурилиш материаллари саноатидаги мавжуд ишлаб чиқариш

корхоналари ва янгидан ташкил этиладиган корхоналарга ушбу талаблар белгиланган.

Инсоният ҳаёти уни ўраб турган табиий муҳит билан узвий боғлиқ бўлиб, буни тасдиқлайдиган манбаалар ҳар қадамда учраб туради. Жаҳон кўламида жадал суръатлар билан кечаётган фан-техника инқилоби одамларнинг меҳнат шароити, турмуш даражаси яхшиланишига ижобий таъсир этиш билан бирга у туғдирган экологик ўзгаришлар, ўз навбатида, инсониятга, уни ўз бағрида сақлаётган она табиатга асоратли таъсир кўрсатмоқда. Бизни ўраб турган табиатни чиндан ҳам она десак бўлади. Чунки у бутун борлиқни ҳаётбахш нафаси билан таъминлаб туради, тўйдиради, кийинтиради. Ана шундай марҳаматли табиатнинг озор топиши у билан бевосита одамзод ва жониворларни тахликага солиб қўйиши мумкин. Азот оксидларининг чиқариб ташланиши криоген

техникада ва уй шароитида хлор-фтор-карбонатларнинг кенг қўламда қўлланилиши Ернинг озон қаватини сақлаш муаммосини кескинлаштириб юборади.

Ҳозирги замон фан-техника тараққиёти, шунингдек табиатга антропоген (инсоннинг бевосита қатнашиши) таъсир этишининг тобора кучайиши натижасида табиий омилларнинг ўзаро боғланиши маълум даражада мувозанатдан чиқмоқда, бу эса ер юзиде ҳаётнинг жараён рисоладагидек кечилишига хавф солмоқда. Шу боисдан табиий муҳитни асраш муаммолари кўп жиҳатдан экологик тадқиқотлар билан боғланади.

Табиий бойликлардан оқилана фойдаланишдан табиатда рўй берадиган жараёнларнинг ўзаро боғлиқлиги ва ривожланиш қонуниятлари ҳақидаги билимлар катта аҳамиятга эга. Бусиз табиий жараёнларга баҳо бериш, уларни ҳисобга олиш, табиатга, табиат компонент-

ларига кўрсатилган ҳар қандай таъсирнинг келажакда қандай оқибатларга олиб келишини олдиндан билиш мумкин эмас. Инсон табиатдан фойдаланганда ва унга таъсир кўрсатаётганда билиши ва фаолиятида амал қилиш зарур бўлган, асосан, **5 қонуният** мавжуд:

1) Табиатдаги барча компонент ва элементлар ўзаро бир-бирлари билан боғланган, ўзаро таъсир этиб, муайян мувозанатда бўлиб, уйғунлик ҳосил қилган. Бирон компонент ёки элемент ўзгарса, бутун табиий комплексда ўзгариш рўй беради;

2) Табиатда тўхтовсиз модда ва энергиянинг айланма ҳаракати рўй бериб туради. Бу ҳаёт асоси;

3) Табиий жараёнларнинг ривожланишида муайян даврийликлар мавжуд (суткалик, йиллик, 12 йиллик, 33-35 йиллик ва кўп йиллик);

4) зоналик;

5) регионаллик.

6.2 Экологик ҳужжатларни расмийлаштириш

Экологик назорат объектлари қуйидагилардан иборат:

ер, ер ости бойликлари, сувлар, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси, атмосфера ҳавоси атроф муҳитга таъсир кўрсатувчи табиий ва техноген манбалар атроф муҳит ифлосланишига ва табиий ресурслардан нооқилона фойдаланилишига олиб келиши, фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғига таҳдид солиши мумкин бўлган фаолият, ҳаракат ёки ҳаракатсизлик.

Экологик назоратнинг турлари:

давлат экологик назорати;
идоравий экологик назорат;
ишлаб чиқариш экологик назорати;

жамоатчилик экологик назорати.

Ҳар қандай янги лойиҳа бўйича ишлаб чиқариш корхонасини ташкил этилишида **экология йўналиши бўйича 5**

та норматив-ҳужжат ишлаб чиқилиши мажбурий тарзда қонунчилигимиз билан мустақамланиб қўйилган. Булар:

АМТА – атроф муҳитга таъсири аризаси ҳақидаги ҳужжат;

ЭОА – экологик оқибатлар аризаси ҳақидаги ҳужжат;

ПДВ – атмосфера қатламига чиқариладиган ташламалар ҳақидаги норматив;

ПДС – ер қатламига чиқариладиган зарарли чиқинди оқавалар ҳақидаги норматив. Агар чиқинди сувлар канализация тармоғига уланса **КЭН** нормативи ишлаб чиқарилади;

ПДО – ишлаб чиқариш корхонасининг фаолияти давомида ажраладиган саноат ва маиший чиқиндиларнинг ҳудудга ва атрофга жойлаштирилиши ҳақидаги норматив. Агар чиқиндилар экологик сертификатланган бўлса компенсацион тўловларга тортилмайди.

VII. МЕҲНАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ

7.1 Техника хавфсизлиги ва саноат санитария қоидалари

Ўзбекистон Республикасида хавфсиз ва қулай меҳнат шароитида ишлаш юзасидан фуқароларнинг ҳуқуқлари Ўзбекистон Республикаси Конституциясида (37-модда) мустаҳкамланиб қўйилган. Ушбу конституциявий кафолатни амалда рўёбга чиқарилишига қаратилган аниқ чора тадбирлар Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодексига, «Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги қонунда, бошқа бир қатор қонунлар ва қонун ости норматив ҳужжатларида белгиланган.

Меҳнат муҳофазаси - инсоннинг меҳнат жараёнидаги хавфсизлиги, сиҳат-саломатлиги ва иш қобилиятининг сақланишига қаратилган тадбирлар. Қонун ҳужжатларида меҳнат жараёнида қўлланиладиган ижтимоий-иқтисодий, ташкилий, техник, санитария-гигиена, даволаш-профилактика чора тадбирлари белгилаб қўйила-

ди. Меҳнат қилувчи шахс хавфсизлиги, саломатлиги, меҳнат қилиш қобилиятини ҳимоялаш, соғлом меҳнат шароитлари яратиш, касб касалликлари юз бериш хавфини олдини олиш, ишлаб чиқаришда жароҳатланишларга йўл қўймаслик кабилар меҳнат муҳофазаси олдидаги вазифалар ҳисобланади.

Меҳнат муҳофазасига оид талаблар ва стандартлар Меҳнат кодекси, «Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги қонун талаблари асосида ишлаб чиқариладиган корхона ва ташкилотларнинг ички меҳнат тартиби қоидалари, жамоа шартномалари, тармоқ ёки минтақавий жамоа келишувлари, корхоналарнинг бошқа ички норматив ҳуқуқий ҳужжатларида, муайян соҳа, касб, иш жойларига оид бўлган Меҳнат муҳофазаси стандартларида белгилаб қўйилади. Мулкчилик шакли ва ҳўжалик юритиш усулидан

қатъий назар барча корхона, муассаса, ташкилотлар ўз ходимлари учун соғлом ва хавфсиз меҳнат шароитини яратиши, хавфсизлик техникаси чораларини кўриши, меҳнатни муҳофаза қилиш хизматларини ташкил этиши, бошқа ташкилий техник тадбирларни амалга ошириши шарт.

Меҳнатни муҳофаза қилиш — бу тегишли қонун ва бошқа меъёрий ҳужжатлар асосида амал қилувчи, инсоннинг меҳнат жараёнидаги хавфсизлиги, сиҳат-саломатлиги ва иш қобилияти сақланишини таъминлашга қаратилган ижтимоий-иқтисодий, ташкилий, техникавий, санитария-гигиена ва даволаш-профилактика тадбирлари ҳамда воситалари тизимидан иборат.

Ходимларга техника хавфсизлиги, ишлаб чиқариш санитарияси, ёнғин чиқишдан сақланиш ва меҳнатни муҳофа-

за қилишнинг бошқа қоидалари ҳақида йўл-йўриқлар бериш ҳамда ходимларнинг меҳнатни муҳофаза қилишнинг ҳамма талабларига риоя этишларини доимий равишда текшириб бориш вазифаси иш берувчи зиммасига юклатилади.

Меҳнат муҳофазасида қуйидаги асосий тушунчалар қўлланилади:

жамоавий ҳимоя воситалари — тузилиши ёки вазифаси жиҳатидан ишлаб чиқариш биноси ва ишлаб чиқариш жараёни билан боғлиқ бўлган, ходимларга зарарли ишлаб чиқариш омили ва (ёки) хавfli ишлаб чиқариш омили таъсирининг олдини олиш ёки уни камайтириш, шунингдек ифлосланишлардан ҳимоя қилиш учун мўлжалланган техник воситалар ва бошқа воситалар;

зарарли ишлаб чиқариш омили — таъсири ходимнинг касб касаллигига чалинишига

олиб келиши мумкин бўлган ишлаб чиқариш омили;

иш ўрни — меҳнат фаолияти жараёнида ходимнинг доимий ёки вақтинчалик бўлиш жойи;

ишлаб чиқариш фаолияти — маҳсулот ишлаб чиқариш, хом ашёни қайта ишлаш, ишлар бажариш, хизматлар кўрсатиш чоғида амалга ошириладиган ҳаракатлар йиғиндиси;

ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодиса — ходимнинг иш берувчининг ҳудудида ҳам, унинг ташқарисида ҳам ўз меҳнат ва зифаларини бажариши билан боғлиқ ҳолда, шу жумладан иш берувчи томонидан берилган транспортда иш жойига келадиган ёки ишдан қайтаётган вақтда меҳнатда майиб бўлишига ёки соғлигининг бошқача тарзда шикастланишига олиб келган ва ходимни бошқа ишга ўтказиш заруратига, у касбга оид меҳнат қобилиятини вақтинча ёки турғун йўқоти-

шига ёхуд вафот этишига сабаб бўлган ҳодиса;

касб касаллиги — ходимнинг унга зарарли ишлаб чиқариш омили ёки хавfli ишлаб чиқариш омили таъсири натижасида юзага келган ва унинг касбга оид меҳнат қобилиятини вақтинча ёхуд турғун йўқотишига сабаб бўлган ўткир ёки сурункали касаллиги;

меҳнат шароитлари — меҳнатни амалга ошириш чоғидаги ижтимоий ва ишлаб чиқариш омиллари йиғиндиси;

меҳнатни муҳофаза қилиш — меҳнат жараёнида инсоннинг хавфсизлигини, ҳаёти ва соғлиғи, иш қобилияти сақланишини таъминлашга доир ҳуқуқий, ижтимоий-иқтисодий, ташкилий, техникавий, санитария-гигиена, даволаш-профилактика, реабилитация тадбирлари ҳамда воситалари тизими;

меҳнатда майиб бўлиш —

ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодиса оқибатида ходимнинг касбга оид меҳнат қобилияти-ни вақтинча ёки турғун йўқотиши;

ноқулай ишлаб чиқариш омиллари — зарарли ишлаб чиқариш омилининг ва (ёки) хавфли ишлаб чиқариш омилининг мавжудлиги;

хавфли ишлаб чиқариш омили — таъсири ходимнинг шикастланишига олиб келиши мумкин бўлган ишлаб чиқариш омили;

шахсий ҳимоя воситалари — ходимга зарарли ишлаб чиқариш омили ва (ёки) хавфли ишлаб чиқариш омили таъсирининг олдини олиш ёки уни камайтириш, шунингдек

ифлосланишлардан ҳимояланиш учун фойдаланиладиган техник воситалар ва бошқа воситалар.

Фиброцемент плиталари ишлаб чиқариш жараёнида асосий технологик босқичларида ишлашда хавфсизлик қоидаларига қатъий риоя қилиш керак.

Хом ашёларни аралаштириш, тушириш ва юклаш операциялари хонанинг ишчи майдонининг чангланишига ва ишчи танасининг кўрсатилган моддалар ва бирикмалар билан тўғридан-тўғри алоқа қилишига йўл қўймайдиган асбоблардан фойдаланган ҳолда механизациялаштирилган ва имкон қадар автоматлаштирилган бўлиши керак.

VIII. ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИ
ИНТЕРНЕТ ТАРМОҒИ ОРҚАЛИ ДАВЛАТ
РЎЙХАТИДАН ЎТКАЗИШ МЕХАНИЗМИ

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2013 йил 25 ноябрдаги 312-сонли “Тадбиркорлик субъектларини интернет тармоғи орқали давлат рўйхатидан ўтказиш механизми жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори билан мамлакатимизда 2014 йилнинг 1 январдан бошлаб тадбиркорлик субъектларини Интернет тармоғи орқали давлат рўйхатидан ўтказиш механизми жорий этилди.

Унга кўра, электрон рўйхатдан ўтказиш таъсис хужжатларини масофадан туриб ва интерактив расмийлаштириш йўли билан намунавий шакллар асосида тайёрлаш имконияти бўлган Ўзбекистон Республикаси интерактив давлат хизматлари ягона портали орқали амалга оширилади. Электрон рўйхатдан ўтказишда зарур хужжатларни илова қилган ҳолда рўйхатдан ўтказиш учун ариза бериш, шунингдек рўйхатдан ўтказилган

таъсис хужжатларини ва тадбиркорлик субъектларининг давлат рўйхатидан ўтказилганлиги тўғрисидаги гувоҳномани бериш электрон рақамли имзодан фойдаланган ҳолда амалга оширилади.

ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИ ДАВЛАТ РЎЙХАТИДАН ЎТКАЗИШ МЕХАНИЗМИ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 28 октябрдаги «Тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатидан ўтказиш ва ҳисобга қўйиш тизимини такомиллаштириш тўғрисида» ги ПҚ-2646-сонли қарорига мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 9 февралдаги 66-сонли қарори билан тасдиқланган “Тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатидан ўтказиш” тартиби тўғрисидаги Низом асосида амалга оширилади.

IX. ЯНГИ ТАШКИЛ ЭТИЛГАН ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИ МОЛИЯЛАШТИРИШ ТАРТИБИ

Бугунги кунда банклар томонидан тадбиркорликни ривожлантириш учун кенг имкониятлар яратилган бўлиб, молиялаштириш дастурлари доирасида банклар томонидан турли хилдаги кредитлар таклиф этилмоқда.

Кредитларининг турлари бизнесни ривожлантириш, унинг рақобатбардошлигини таъминлаш билан боғлиқ бўлган исталган масалаларни ҳал қилишга имкон беради.

Кредит тақдим этиш тўғрисидаги қарор қабул қилишда банк мижознинг ҳақиқий ҳолати тўғрисидаги маълумотларга асосланади. Бунда эътибор расмий кўрсаткичларга эмас, балки молиялаштириш назарда тутилган бизнеснинг ривожла-

ниш истиқболларига қаратилади.

КРЕДИТ ОЛИШ УЧУН КЕРАКЛИ ҲУЖЖАТЛАР:

- кредит олиш учун ариза (кредит муддати, фоизи, мақсади кўрсатилган ҳолда);

- бизнес-режа (маҳсулот турлари, ишлаб чиқариш технологиялари, сотиб олинган ёки ижарага олинган асбоб ускуналар рўйхати, хом ашё заҳиралари, маҳсулотга бўлган талаб, ишлаб чиқариш самарадорлиги кўрсатилади);

- корхона ташкил қилинганлиги тўғрисидаги ҳужжатлар (гувоҳнома, Устав);

- таъминот ҳужжатлари (гаровга қўйиладиган кўчма ва кўчмас мулк, кафиллик).

Фойдаланилган адабиётлар

1. Волочек, И.З. Шиша толаси асосида фиброцемент плиталар. Строительные материалы. 1992.
2. Лунин, Е.М. Катта ўлчамли, пардозбоп фиброцемент плиталари. Строительные материалы. 2004.
3. Патент. 2252203 Россия Федерацияси, CI C04B 28/00, C04B 18:26, C04B111:20. Фиброцемент маҳсулотлари учун хом ашё. У. Абубакирова; опубл. 20.05.2005.
4. Боженов, П.И. Автоклав материаллар технологияси. Стройиздат, 1978.
5. Бутт, Ю.М., Минерал боғловчилар. Промстройиздат, 1953.
6. Вернигорова, В.Н. Қурилиш материалларининг хоссаларини ўрганишнинг замонавий усуллари. АСВ, 2003.
7. Воробьев, Х.С. Автоклав материаллар учун боғловчилар / Х.С. Воробьев. -М. 1972.
8. Высоцкий, С.А. Бетонлар учун минерал боғловчилар. Бетон и железобетон.
9. Горчаков, Г.И. Қурилиш материаллари. -М.: Стройиздат.
10. Горчаков, Г.И. Бетонларининг таркиби, тузилиши ва хоссалари. -М.: Стройиздат.
11. Сатторов З.М. Экология. – Т.:Sano-standart, 2018. – 362 б.
12. Сатторов З.М. Қурилиш экологияси. – Т.:Sano-standart, 2017. – 364 б.

“ЎЗСАНОАТҚУРИЛИШБАНК” АТБ

Манзил: 100000, Тошкент шаҳри.
Шаҳрисабз кўчаси 3-уй.

Мўлжал: “Ўзбекистон почтаси”,
“Ucell” бош офиси.

Алоқа учун: + 998 (78) 120-35-94

E-mail: info@uzpsb.uz

Сайт: sqb.uz

“ЎЗҚУРИЛИШМАТЕРИАЛЛИТИ” МЧЖ ИЛМИЙ- ТАДҚИҚОТ ВА ИНЖИНИРИНГ МАРКАЗИ.

Манзил: Тошкент шаҳри, Тафаккур кўчаси,
68-А уй.

Мўлжал: Дўстлик боғи,
“Ичан қалъа” меҳмонхонаси

Алоқа учун: (71) 254–92–01

E-mail: info@uzqmliti.uz

Сайт: uzqmliti.uz

**Фиброцемент плиталар ишлаб чиқариш
бўйича амалий услубий қўлланма**

Компьютерда тайёрловчилар:
Эрматов Ф., Алимжонов С.

Дизайнер:
Эрматов Ф.